

Representantforslag 93 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Ingjerd Schou, Elisabeth Aspaker, Elisabeth Røbekk Nørve, Lars Myraune og Bjørn Lødemel

Dokument 8:93 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Ingjerd Schou, Elisabeth Aspaker, Elisabeth Røbekk Nørve, Lars Myraune og Bjørn Lødemel om evaluering av rovviltforliket

Til Stortinget

Bakgrunn

Rovviltforliket som ble inngått i 2003/2004, har gitt mye verdifull innsikt. Hensikten med forliket var å ivareta Norges internasjonale forpliktelser i Bernkonvensjonen om å ha levedyktige bestander av de store rovdyrene, samtidig som hensynet til menneskers levevilkår og mulighetene for fortsatt å ha aktive utmarksnæringer ble bevart. Et viktig element i St.meld. nr. 15 (2003–2004) og rovviltforliket på Stortinget var økt lokalt selvstyre i rovviltpolitikken og en differensiert forvaltning av de ulike rovviltartene basert på ulike soner.

Erfaringene i årene som er gått siden forliket ble inngått, viser at man ikke har klart å skape den ro rundt rovviltproblematikken som var målet med forliket. I flere lokalsamfunn i de deler av landet som er innenfor forvaltningssonene for rovviltbestandene, er det en følelse av å ha blitt overkjørt av storsamfunnet ved at de må betale hele prisen for å ha levedyktige rovviltbestander her i landet. Manglende muligheter til å kunne ta ut rovdyr som oppfører seg truende eller gjør skade, gir en følelse av maktesløshet som reduserer livskvaliteten. De enkelte lokalsamfunn føler at de har liten innflytelse på sine livsvilkår. Det meldes om flere observerte rovdyr, flere drepte eller hardt skadde hunder og andre husdyr som følge av rovdyrangrep, uten at det oppleves at situasjonen tas på al-

vor. Flere av lokalsamfunnene innenfor de områdene der rovviltartene forvaltes, er fraflyttingskommuner der det legges ned et betydelig arbeid for å gjøre det til attraktive boområder og snu flyttestrømmen. Rovdyr i nærområdet vil ofte virke avskrekkende når det gjelder å trekke til seg nye innbyggere, ikke minst gjelder det mennesker som ikke er vant til å leve med rovdyr fra før. Mye tyder på at det har vært en økning i bestandene for flere av rovviltartene siden rovviltforliket ble inngått.

Forslagsstillerne viser her bl.a. til en rapport fra Høgskolen i Hedmark om ulv i Norge pr. 1. februar 2010, som viser at bestandsmålet for ulv i rovviltforliket etter alt å dømme er nådd. Regjeringens holdning i denne problematikken har altfor lenge vært «vente og se», og utrede videre. Forslagsstillerne viser her bl.a. til Prop. 75 L (2009–2010) Endringer i naturmangfoldloven, viltloven mv. (nødverge, bruk av åte), der regjeringen sier følgende om hund bør innlemmes i nødvergeparagrafen:

«Departementet vil arbeide videre med spørsmålet om hund bør innlemmes i bestemmelsen. Det vil bl.a. være ønskelig å se nærmere på svenske erfaringer på området.»

Dette til tross for at spørsmålet om nødvergeretten bør utvides til også å gjelde angrep på hund, har vært utredet siden 2004.

Tiden er derfor kommet for å evaluere rovviltforliket sett i lys av de erfaringene man har fått i årene som er gått siden forliket ble inngått.

Rovviltpolitikken i Norge er bygget på at Norge har et ansvar for å ta vare på alle de fire store rovdyrene, samt kongeørn. Det ble satt konkrete bestandsmål for alle disse. Diskusjonen om Norge har et slikt ansvar og størrelsen på bestandsmålene skapte og vedlikeholder i seg selv betydelig debatt og konflikt. Denne debatten overskygget til dels behovet for å fin-

ne fram til politiske virkemidler og incentiver som kan minimalisere konfliktnivået innenfor de ramme-
ne som er vedtatt. Forslagsstillerne ønsker med dette
forslaget å sette fokus på politikken innhold og til-
rettelegging.

Allmennhetens rettigheter og ferdsel

Rovvilt berører rettigheter over et bredt spekter. I
de områder som er særlig sterkt berørt av rovvilt, og
i særdeleshet ulv og bjørn, endrer allmennheten sin
adferd når det gjelder utmarka. At frykten er reell,
bør nå være behørig dokumentert fra Sverige etter
episoder mellom bjørn og mennesker høsten 2007 og
våren 2008. Den faktiske faren er for øvrig heller
ikke hovedpoenget. Adferden endres fordi man opp-
lever rovdirene som truende. Det betyr at politikken
berører livskvalitet og sentrale verdier for enkelt-
mennesker og lokalsamfunn. Når eldre mennesker
ikke lenger plukker bær og går tur, og foreldre ikke
lar barn ferdes eller leke fritt i utmarka, så er noen
grunnleggende frihetsgrader borte og livskvaliteten
reduert. Forskning fra Nord-Trøndelag dokumente-
rer dette.

I en evaluering av rovviltforliket bør temaer som
nødrett når det gjelder angrep på mennesker, hunder
mv. få ny oppmerksomhet. Argumentene om at rov-
vilt ikke angriper uprovosert, er lagt døde. Mennes-
ker må ha en rett til å forsvare seg selv og sin eien-
dom i hele Norge.

Husdyr, beiterettigheter og gjerdeproblematikk

Beiteinteresser og tradisjonell bruk av utmarka til
husdyrproduksjon opp mot rovvilt er svært konflikt-
fylt i de berørte områdene. Når det gjelder dette, pre-
siserer Stortinget i Innst. S. nr. 174 (2003–2004):

«Komiteen vil understreke at den todelte målset-
ning skal opprettholdes og mener at det fortsatt skal
være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i
landbruket i områder med rovvilt.»

Det er åpenbart at særlig når det gjelder ulv, men
også når det gjelder andre rovdire når konsentrasjo-
nen blir for stor, er praksis på kollisjonskurs med
Stortingets forutsetning i rovviltforliket. Det er et
faktum at rettighetene går tapt innen visse områder.

Bruk av utmarksbeite har svært lange tradisjoner
og er en naturlig og viktig del av ressursgrunnlaget i
store deler av Norge. For å forsøke å avbøte dette ta-
pet er det igangsatt gjerdeprosjekter og omstillings-
tiltak. Gjerder er massive og tunge inngrep i naturen
som åpner for helt nye konflikter og som også øde-
legger mye natur som ellers ikke har tekniske inn-
grep. Dette gjøres uten konsekvensanalyser i forhold
til andre interesser. Omstillingstiltak fører i tillegg til
at enkelte brukere får utbetalt millionbeløp for å en-
dre produksjon, mens andre som bare gir opp, ikke

får noen form for erstatning. I de verste tilfellene bru-
kes en rekke forskjellige virkemidler for å forsøke å
presse enkeltutøvere bort fra deres tradisjonelle livs-
grunnlag. Dette skaper konflikter forslagsstillerne
mener man ikke kan leve med og viser hvordan en
«ad hoc»-tilnærming uten overordnet avklaring av
behandlingen av rettighetstapet, fører galt av sted.

Jakt- og utmarksinteresser generelt

Jegerinteresser og næringsvirksomhet med ut-
gangspunkt i jakt påvirkes i særlig grad av ulv og
bjørn. Alle rovdire gjør innhugg i bestand av jaktbart
vilt. Slik må det være, men ulv og bjørn påvirker også
i særlig grad selve utøvelsen av jakt. Episodene fra
Sverige høsten 2007 viser at nærkontakt med bjørn
kan være dødelig når alt går galt. Ulv anser hunder
for å være en konkurrent, og revirhevdende ulv angri-
per særlig jakthunder i los. Dette har medført at tra-
disjonell hare- og rådyrjakt med hund i praksis ikke
kan utøves i områder der ulv er etablert, og løshund-
jakt på elg medfører betydelig risiko for at man aldri
ser hunden igjen. Alle former for løshundjakt har
vært en sentral og viktig del av livskvaliteten ved å bo
i Distrikts-Norge for mange mennesker. Muligheten
går nå tapt, og dermed er også livskvaliteten redusert.
Når nødvergeretten er så strengt definert at man ikke
engang kan forsvare det som for mange er et familie-
medlem, hunden, utløses sterke avmaktsfølelser.

Sonepolitikk

Stortinget vedtok at ulvens utbredelse skulle be-
grenses til en sone langs svenskegrensen. Også de an-
dre rovdirene forvaltes ut fra at visse områder skal ha
en belastning, mens man skjermer andre. Dette er i
utgangspunktet en aksept av at belastningen med
hensyn til en rekke interesser er så stor at virkningen
ikke kan spres overalt. Men politikken har ikke tatt
hensyn til at landet deles i to. Sonepolitikken blir der-
for konflikts- og avmaktskapende. Det er nesten
ukentlige oppslag i lokalmedia om at ulv som er ob-
servert utenfor sone må avlives umiddelbart, fordi
det truer rettigheter og næringsgrunnlag. Samtidig
nevnes det sjelden hvilken urettferdighet man påleg-
ger dem som er innenfor sone.

Svensk forskning dokumenterer at ulovlig jakt er
en betydelig utfordring. Det har vært antydninger om
det samme i Norge. Dette mistenkeliggjør både dis-
triktene og store grupper i vårt samfunn, og det syn-
liggjør viktigheten av å ta opp igjen rovviltpolitikken
til en grunnleggende debatt før konfliktene tilspisser
seg ytterligere. Det må en aksept til for at det ligger
en betydelig konflikt mellom allmenne interesser
som livskvalitet og næringsorienterte interesser knyt-
tet til beitebruk, husdyr, jakt og utmark, og rovviltets
behov for det samme areal og de samme byttedyr.
Denne konflikten forsvinner ikke ved lovgivning.
Den kan tvinges ut i mørket, men en vil ikke få ro

rundt utfordringene uten å ville ta i bruk incentiver som gjør at de som berøres, føler seg kompensert og ser en interesse i å spille på lag med storsamfunnets interesser.

Grensebestander

Flere av rovdyrbestandene er felles bestander med våre naboland, særlig med Sverige, men også med Finland og Russland. Grensebestandene er holdt utenfor bestandsmålene i rovviltforliket. Dette forhindrer imidlertid ikke at rovdyr fra grensebestandene utgjør en betydelig belastning for befolkningen langs riksgrensen flere steder i landet. Ulv som har hoveddelen av sitt revir i Norge, må telles med slik at man har oversikt over stammen. Norge må bruke de samme kriterier som Sverige for hva som regnes som en del av den nasjonale stammen. Denne belastningen kommer på toppen av belastningen knyttet til forvaltningen av de norske bestandene. Siden det er vanskelig å forvalte en flokk som lever på begge sider av riksgrensen kun innenfor nasjonalstatens rammer, bør det vurderes om det er hensiktsmessig med en felles forvaltning av disse bestandene mellom regionale organer på tvers av riksgrensen. Et eksempel kan være en felles forvaltning av den norsk/svenske ulvestammen mellom Hedmark og Østfold fylker i Norge og Värmland län i Sverige.

Evaluerings av rovviltpolitikken

En evaluering av rovviltpolitikken må ta utgangspunkt i følgende punkter:

1. Aksept og anerkjennelse av at det å leve med rovvilt tett innpå seg medfører en belastning ved at livskvaliteten reduseres og rettigheter går tapt.
2. Rettigheter som går tapt, må erstattes fullt ut.
3. Mennesker må få en rett til å forsvare seg selv og sin eiendom. Dette må inkludere hund.

4. Sonopolitikken er en reservatpolitikk. Dersom denne politikken skal fortsette, må Stortinget klargjøre at områdene er reservater med de erstatningsmessige konsekvenser dette har både overfor alle brukerinteresser og allmennheten. Ingen steder skal rovvilt ha en så særskilt beskyttelse at mennesker ikke skal ha rett til å beskytte seg og sitt.
5. Dersom sonopolitikken skal fortsette, blir også konsekvensen at utenfor rovviltsonene må rovviltneemndene kunne fatte vedtak om uttak av rovvilt. Dette må gjelde uavhengig av om dyrene er stedegne eller ikke.
6. I påvente av den varslede gjennomgangen av bestandsmålene må rovviltneemndene få full anledning, for alle rovviltartene, til å gi tillatelse til å ta ut rovvilt såfremt dagens bestandsmål er ivarettatt.
7. Flere av rovviltartene er grenseoverskridende. Det er derfor utfordrende å forvalte dem kun innenfor Norges grenser. Det bør derfor utredes muligheter for en felles forvaltning med tilstøtende regioner i våre naboland.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2010 legge fram en evaluering av rovviltpolitikken og rovviltforliket fra 2003/2004, sett i lys av de utfordringer befolkningen innenfor rovviltsonene opplever, og forslag til tiltak i tråd med dette.

17. mars 2010

